

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

รัฐ - ชาติ ชาตินพันธุ์

ดร.วรารุณ ฤกษ์วารักษ์

warawuder@hotmail.com

สาระในหนังสือเล่มนี้ไม่ได้ใช้แนววิชาการเหมือนตำรา หรือ เอกสารประกอบการสอน แต่ก็อธิบายเนื้อความได้ชัดเจน เห็นภาพ เข้าใจถึงรากศัพท์ ยกตัวอย่างแปลไทยเป็นไทยให้พร้อมสรรพ การเขียนของอาจารย์ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้อย่างไม่ต้องจินตนาการเพิ่มเติมเอาเองตามประสาของผู้ยั่งรู้น้อย

นักอ่านที่อยากได้คำอธิบายลึกถึงรากแก่นของความเป็นผู้บริหาร (ไม่ว่าจะระดับใด จนถึงระดับชาติ) ไม่ควรพลาดที่จะได้อ่านครั้งหนึ่งในชีวิต แต่ต้องถอดและวาง ความไม่พึงใจ เรื่องแง่มุมมองที่ออกไปในทางแนวคิดถึงสังคมนิยมกึ่งคอมมิวนิสต์ที่แฝงไว้ในงานเขียนนี้ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากการอิงหัวข้อหลักในหนังสือเล่มนี้จากงานเขียนของนักปรัชญาชื่อดังของฝรั่งเศส คือ อาจารย์ Pierre Bourdieu (และได้ซ่อนแทรกแนวคิดของนักคิดที่นำไปสู่การปฏิวัติฝรั่งเศสอย่าง Jean-Jacques Rousseau ด้วย) จึงอดไม่ได้ที่จะมีฟิล์มเคลือบบางๆ ของความเป็นสังคมนิยมแบบฝรั่งเศสไว้ด้วย

ผู้อ่านจะได้รู้ที่มาที่ไปของคำว่า ชาตินพันธุ์ ว่าต่างจาก ชาตินิพันธ์ (แบบไม่มีสระ อุ) ที่อาจารย์เสนอแนะใหม่ อย่างไร รวมทั้งจะเห็นภาพลัทธิของการเก็บภาษี การจัดตั้งหน่วยงาน กองกำลัง หรือสถาบันต่างๆ ว่ามีไว้เพื่อมาทำอะไรกันแน่ ผู้อ่านจะได้อ่านไปยิ้มไป ว่า การเก็บ “ค่าคุ้มครอง” แฝง โดยรัฐกับการเก็บ “ค่าคุ้มครอง” โดยกลุ่มคนที่เรียกกันว่ากลุ่มเจ้าพ่อมาเฟีย นั้น เหมือนหรือต่างกันอย่างไร ผู้อ่านจะได้เห็นที่มาของคำว่า “national identity” หรือ อัตลักษณ์ของชาติ และจะเห็นคำที่แนะนำขึ้นมาใหม่ว่า “วัฒนธรรม” เพื่อเทียบกับคำว่า “อาณาจักร” และ “ศาสนจักร” แล้วท่านจะพบว่า “วัฒนธรรม” กระทบอย่างไรกับการมองโลกของเรา แล้วสามารถกีดกันคนอื่น ที่เราคิดว่า ด้อยกว่า ออกจากกลุ่มของเรา (ที่เราเชื่อว่าเหนือกว่าชาวบ้าน) ได้อย่างไร

ส่วน “ผลประโยชน์แห่งชาติ” นั้น มีจริงหรือหรือเป็นแต่เพียงข้ออ้างไว้ให้คนบางกลุ่ม ได้ประโยชน์จากคนอีกกลุ่ม เพื่อเอาไปทำประโยชน์ให้กับคนอีกกลุ่มหนึ่ง เพื่อหวังประโยชน์ในภายภาคหน้าจากคนอีกกลุ่มหนึ่ง

ท่านจะได้เห็นแง่มุมวิชาการที่เกี่ยวกับเรื่อง Nationalisation (การทำให้เป็นชาติเดียวกัน หรือ ทำให้เกิดการนิยมชาติ) Institutionalisation (การทำให้กลืนเป็นเนื้อเดียวกันเสมือนว่าถูกล้างสมองโดยสถาบันใดสถาบันหนึ่งมาแล้ว) Legalisation (การทำให้ถูกกฎหมายเสียที จะได้ชอบธรรมเสียที จากสิ่งทีอาจจะเคยไม่ถูกกฎหมาย ไม่ชอบธรรมมาก่อน) Illegalisation (การทำให้กลายเป็นไม่ถูกกฎหมายไปเสียเลย จากสิ่งทีอาจจะเคยไม่ถึงกับผิดกฎหมายมาก่อนเก่า แต่ไม่ยากเห็นอีกต่อไป) แต่ทั้งนี้ ผู้เขียนไม่ได้มาบรรยายศัพท์วิชาการเหล่านี้ทีละคำ ทีละบท แต่จะเรียงร้อยเป็นเรื่องเล่าง่ายๆ แต่แฝงไปด้วยอารมณ์วิชาการเหล่านี้ครบถ้วน

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

ผู้เขียนได้ยกตัวอย่าง ทูทางสัญลักษณ์ (Symbolic capital) ของไทย โดยใช้กรณีของ จตุคามรามเทพ แล้ววกเข้าสู่หัวข้อย่อยของทุนทางสัญลักษณ์ 2 ประการ คือ (1) ทุนทางตุลาการ (Juridical Capital) ซึ่งอาจจะใช้อำนาจรัฐยกเลิกจารีตที่มีอยู่ในประเทศอื่น โดยเอาหลักของสังคมของตนเองเป็นหลักที่เหนือกว่า ถูกต้องกว่า จารีตที่เคยใช้ ๆ กันอยู่ในสังคมอื่นนั้น และ (2) ทุนทางยศถาบรรดาศักดิ์ ซึ่งต้องผ่านการรับรองของรัฐ มากกว่า เกียรติ (honor) ซึ่งมีอยู่เองเป็นปกติในบรรดาคนเก่งคนดีในแต่ละสังคม แล้วผู้เขียนก็สรุปว่า ในการเหล่านี้ รัฐจึงได้หลอกล่อให้สมาชิกในสังคมเชื่อถือในสิ่งที่รัฐปลุกฝังให้เหล่านี้ มากกว่าจะตัดสินใจกันได้เองตามประสามนุษย์ แต่ทั้งนี้ ผู้วิจารณ์ก็อดคิดคำนึงโต้แย้งไม่ได้ว่า แล้วจะเป็นใคร ถ้าไม่ใช่รัฐ ที่จะช่วยดูแลความคิดความอ่าน

บรรณานุกรม

วีระ สมบูรณ์. (2553). รัฐ -ชาติ ชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ: สมมติ.

ของคนในสังคม ได้ปลอดภัยกว่ารัฐ ซึ่งส่วนใหญ่ใจความก็เกิดจากคนในสังคมนั่นเอง ที่ให้อำนาจรัฐ ตั้งตัวแทนรัฐกันขึ้นมาเป็นตัวแทนของตน

ตอนท้าย ๆ ของเล่ม ผู้เขียนก็โยงวกเรื่องอำนาจรัฐ การผูกขาดกึ่งเผด็จการของรัฐ ไปยังชาติพันธุ์และชนกลุ่มน้อยอีกครั้ง อย่างแปลก ๆ ผู้อ่านน่าจะเห็นประโยชน์มากขึ้นหากผู้เขียนใช้เวลาขยายความและยกตัวอย่างเกี่ยวโยงมากขึ้นอีกสักนิด แต่โดยรวมหากอ่านแบบไม่เครียดมาก จะได้สาระแฝงอยู่กับทุกย่อหน้าที่ท่านอาจารย์เขียนมานี้

ผู้อ่านจะไม่เห็นบทความที่เป็นวิชาการเรียงที่ละบทจากหนังสือเล่มนี้ แต่ท่านจะได้อ่านแนวคิดมุมมองรวม ๆ และเมื่ออ่านจนจบแล้ว ท่านน่าจะมองโลกเพิ่มอีกแง่มุมหนึ่ง แล้วนำไปปรับใช้กับการบริหารปกครองคนในสังกัดของตนเองได้บ้างไม่มากนัก